

ACC. N:R M. 8630: 1-6.

Landskap: Blekinge

Upptecknat av: J. F. W. Hjeltman

Härad:

Adress: Ö. Långgät. 19, Ronneby

Socken: Ronneby

Berättat av:

Uppteckningsår: 1942

Född år i

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

"Tosia Bonnadon."

(L. U. F. 44.)

Skriv endast på denna sida!

8630

R o n n e b y .

Adr. Östra Långgatan 19.

[Handwritten signature]

Högaktningstulit:

I enlighet med Hder inbjudan om insändandet av några minnen från gamla
tidens firande av "Tostebonnadan" i Ronneby överlämnades härmed ett litet bidrag i
förhoppning om dess möjlighet för bedömande och användbarhet.

Herr Redaktör!

[Handwritten signature]

8630

En s. k. folksöndag av alldeles särskilt slag firas ärligen i Ronneby. Det är "Tostebonnadan", vilken alltid infaller på 30:e Bön dagen i juli månad.

Den söndags folkliga festlighet har mycket gamla anor, kanske äldre än många nu levande ortsinväsnare känner till. Säkert är, att denna dags festliga tradition har sitt ursprung från tiden för hälsökällornas upptäckter vid Ronneby Hälsobrunn och har i de äldsta tider stått i ett intimare samband med därstädes firade särskilda högtidsdagar.

Den numera oftast förekommande benämningen: "Tolkiga Bonnadan" och "Tosta Bonnadan" är en på senare tiden tillkommen förvänskning av den ursprungliga benämningen: "Tostebonnadan".

Ursprunget till denna benämning i folkspråket här i Blekinge, härleder sig icke därav, att några precisa särskilda orgler skulle förekomma, eller att vidare och oförnuftigare festande med åtföljande bråk och kiv enligt "Hervilt" Blekingelänne skulle vara särskilt utmärkande just den dagen. I stället hade denna sedan generationer tillbaka berättat från sin tid, skulle denna dags firande härleda sitt ursprung från tider, då en mystisk religiös källkultur ännu hägrade och förtlevde i folkmedvetandet.

Det är ju allmänt bekant, att vissa källor ansågos såsom heliga och att dessa vatten skulle äga en mystisk kraft att hela och hjälpa både mot fysiska och psykiska sjukdomsyttringar. Bruket av dessa källors vatten helgades ju också på sin tid av både Biskopar och Präster och Munkar innan vattnet förtärdes. Den traditionen har också

fortlevat härstädes ända till för ett par år sedan, då "brunnsdrickningen" nedlades. Brunnsdrickningen började ju också först efter "morgonbönen". Detta förekom visserligen varje dag, så länge källorna höllos öppna, men denna dag, som inföll på en av kyrkoherdens särskilt utmärkta "Bön dagar" fick därigenom sin alldeles särskilda betydelse. Likaså inföll "Tostebonnadan" å andra "Brunnsbalen". Det förekom sålunda, att söndagen före Bön balen kallades första Brunn balen och söndagen efter Bön dagen tredje Brunn balen. Alla dessa tre söndagar utmärktes för ett rikare folkligt övriga helldagarna. Visserligen firades midsommarhelgen med majstång, dans och folklek, men denna högtid kunde icke mäta sig med det intresse, som "Tostebonnadan" traditionellt innehade långt utanför både ortens och länets gränser.

FOLKMINNESBOKEN
UNIVERSITETS

Benämningen "Toastbonnadan" var ett uttryck för det förmenade garna eller tokiga i att ägna någon som hälsat kyrkan åt det mystiska, som ansågs vidlåda det hälsos-
vatten kallorna lämnade. (Ronneby hälsosvatten innehåller en världberömd järnhalt)
Sålunda härledde benämningen sig från en rent religiös och kyrklig åskådning.
Uttrycket "bonne", betyder i folkspråket ickedetsamma som bonde - landbrukare eller
landsbygdso -, utan var just en beteckning för mera obildade, okunniga, barnliga
och lättlurade individer. I den meningen användes också uttrycket än i dag.

Färden till Ronneby.

Redan på lördagseftermiddagen började förberedelserna för färden till Ronneby.
Socken eller häradsdräkterna, särskilt de kvinnliga, skulle strykas och fejlas.
Desse vackra, pittoreska nationsdräkter användes i mycket stor utsträckning. De av
kvinnorna, som ej voro iklädda dessa dräkter burde i regel "silkechalletter" - silke-
dukar - Vita, gula eller svarta med fransar eller breda spetsar i dukarnas färger.
Smuckena, brochererna - vanligen av silver och stora fyrkantiga med infattade röda,
gröna, gula och blå stenar - och halskjedjorna likaledes av silver eller guld skulle
framtagas ur förvaringsstället i "leddikan" i de blåmålade förvaringskistorna, som
voro mycket allmänna i de små torpen och rygg-
åsstugorna. Endast på bättre ekonomiskt välstuderade ställen förekommo "byråar" i
möbelinehavet.

"Matskorna" - numera sällsynta - skulle fyllas med matsäck för färden fram
och åter, samt för vistelsen i "byn", som Ronneby eller i folkspråket Ronneby all-
mänt benämndes. Kariskrona var "stan" i det folkliga uttrycks sättet. Matsäcken bestod
huvudsakligen av bröd och smör, stekt blekingssall, flundror, ägg och framför allt
"stinkakor" (tunna pannkakor) samt gammal stark ost, som var det egentliga "till-
tugget" till "färaknäppen". "Perlan" till maten - brännvinet - skulle för all del
inte bortglömmas. Så skulle "höskrindan" - vagnen, som begagnades vid hö och sådes-
bergningen - lövas. Det var att hugga unga björkar och fastbinda dem vid "fjölarna",
de höga vagnsaldorna, och hopfästa topparna, så att skidkonet bildade en praktlig löv-
sal eller "lövräs" att åka i. När allt detta bestyr var färdigt, togs några timmars
vila. Det var att gå så tidigt som möjligt till sängs, ty tidigt i otan måste fär-
den företagas för att vara i byn i god tid.

Redan klockan två och tre på sön- och böndagsmorgonen skramlade de första löv-
ryesarna på byns kullerstensgator och handklaverpelande och sjungande glada och
högtidsklädda allmogefolk gjorde sig uppmärksammade av de möjliga sömntyngda sju-
sovarna av byns innevägnare. Ök efter ök körde in i byn och plasserade sina fordon i
regel på de härvarande rymliga köpmansgårdarna. Redan där började dagens folkliv.
Man skulle bjuda bekanta, släktingar och vänner från andra orter på en "färaknäpp"
med tilltugg. När detta var vederbörligt expedierat, var det att gå vägen ut till
Brunnen. Det fanns också "Träckbåtar" (mindre och halvstora blekingsekor) som

Efter 9-slaget gav folket sig iväg på återväg till byn. Trängslan var stor på den smala vägen och promenaden påfräst. Klockan halv tio började kyrkornets vackra och väl toninställda klockor med sina maltröster bjuda till samling. Hög-
mässan intingdes med tre stycken ringningar varav den sista kallades sammanningningen.

Till kyrkan.

Musiken promenadkonserter från sin lilla paviljong.
För nytta och nöjen - redensvovs och allt mellan himmel och jord. Under tiden gav kantskaper - diskuterades väder och vind - politik och ekonomi - där uppgjordes planer i handen på promenad i parken. Då träffades vänner och bekanta. Där stiftades nya be-
Medan vattnet förtärdes gick man av och an med det glasrörförsedda vattenglasset
Serveringen fortick mellan kl. 6 och 9 på morgonen.
Skild stor folkträngsel vid serveringsdiskarna mellan pelarna på utlämningsställen.
vattenserveringen, som utfördes av nationalkladda flickor. Denna dagen var det sär-
prestan morgonönen. Så sjöngs åter en psalm intonerad av musiken. Härfter började
blevo morgonpsalmerna härifrån tydligt hörda ända upp till byn. Därfter läste någon
Musiken spelade upp en psalm, vari gästerna med bästa röströrsare deltog. Ofta
gästerna.

"Gungor" av skilda slag fanns även i parken till synnerlig förlustelser för de yngre
nibarnorna - voro grönmalade sittbräden utlagda på bastanta bänkar. Flera sorters
veringsbyggnad med verandor runt om och plaserad på höjden framför de nuvarande ten-
i båda våningarna. Längs parkens sidor ända upp emot "Rotundan" - en åttakantig ser-
bergs "Grodan" är plaserad. Byggnaden bestod av två våningar med stora glasverandor
utlämningsställen. Societetshuset var uppfört ungefär där numera dammen med Hassel-
sakligast i brunnsparken mellan dåvarande societetsbyggnad och de pelarpryddade vatten-
Redan i tidig ålder hade folket sökt sig ut till Brunnen och samlat sig huvud-

Vid Brunnen.

raste idyller här funnits i Ronneby.
Allsammans äro numera borta - sålda, nedskrotade - och med dem en av de vack-
stan, varför den efter ett par år såldes till Karlskrona.
Turist. Den första Karö var förläng för att kunna vända i än vid ångslupsbyggnad i
Senare under årens lopp tillkommo ångsluparna: "Rotne, Bilda, Karö, Freja, Karö och
båt med "aktersalong", samt en annan mera öppen ångslup, som bar namnet: "Tärnan."
För ett 70-tal år sedan trafikeredes än av en ångslup: "Ronneby", en liten brunnmalad
nes ännu kvar trots att strandskonung och rikt buskage tillkommit under senare tid.
gående på "träckstigen" vid äns västra stränder. Märken efter dessa träckstigar fin-
framfördes i än meddelst en lina från en mast i båten och drogs av några personer